

Hollands Spoor: arbeidsmigratie in de EU

10 oktober 2013

In 2014 kunnen ook Roemenen en Bulgaren op de Nederlandse arbeidsmarkt werken. Wat staat ons te wachten en – breder - hoe kijken we aan tegen Europese arbeidsmigratie? Op donderdag 10 oktober verzamelde zich een internationaal gezelschap van beleidsmakers en wetenschappers om zich hierover te buigen.

De discussie werd gevoed door twee presentaties. Dr. Martin Ruhs (University of Oxford, Migration Advisory Committee) belichtte de gevolgen van de toestroom van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost Europa in het Verenigd Koninkrijk. Hoewel in 2004 migranten hartelijk welkom waren, betuigt de huidige regering spijt over de Britse gastvrijheid, vooral onder druk van de publieke opinie. De Britten hebben vooral het gevoel dat migratie 'out of control' is. En dat terwijl de (onvoorspelde) toestroom van Europese migranten goed heeft uitgepakt voor de Britse schatkist en verdringing op de arbeidsmarkt niet aan de orde is gebleken.

Professor Dumitru Sandu (Universiteit van Boekarest) begrijpt dat West-Europese landen, waaronder Nederland, zich zorgen maken over de toestroom van nieuwe arbeidsmigranten. Maar uit Roemenië – een land dat veel groter is dan Bulgarije- hoeven we niet veel migranten te verwachten. Toen Spanje de grenzen openstelde was helemaal geen toename zichtbaar, zelfs een afname. De meeste migranten die wilden vertrekken hebben dat al gedaan. Bovendien: de voornaamste migratiecorridor verbindt Roemenië met Spanje en Italië. Er bestaat ook een corridor met Noordwest-Europa, waaronder Nederland en Duitsland, maar vooral vanuit de westelijke, meer welvarende regio. Dat kan erop wijzen dat de beter gesitueerden naar ons land – en Duitsland – trekken. Bovendien: migratie zal steeds vaker tijdelijk zijn: migranten zijn 'eurocommuters'.

De discussie concentreerde zich vervolgens op drie kwesties: publieke opinie, de (on)mogelijkheid tot sturing en de belangen rond migratie. De negatieve publieke opinie ten aanzien van migratie spoort niet met de feiten zoals aangedragen door Sandu en Ruhs. Dat is te wijten aan de negatieve, zichtbare 'uitvloeielen' van arbeidsmigratie zoals overlast en verdringing op de arbeidsmarkt, zeggen sommigen. Als de negatieve neveneffecten worden aangepakt, zal volgens hen misschien ook de publieke opinie veranderen. Saillant is dat een negatief effect als verdringing volgens inleider Ruhs niet optreedt. Anderen denken dat de weerstand tegen immigratie veel meer een sociaal-cultureel verschijnsel is. Het ontstaat door de grote veranderingen die mensen ervaren en de onzekerheid die dat met zich meebrengt en heeft dan eigenlijk niet zoveel te maken met migranten al richt het zich wel op migranten als zondebok. Dit zou kunnen betekenen dat mensen gecompenseerd moeten worden bij verlies van zekerheid. Maar is dat wel mogelijk?

Hoe om te gaan met migratieweerstand is vooral belangrijk omdat de vraag is of binnen de EU migratie wel gestuurd kan worden, bijvoorbeeld door nationale staten? Niet iedereen gelooft daarin. Vrij verkeer van arbeid is binnen de EU een fundamenteel recht. Ook kent migratie zo zijn eigen economische en sociologische wetten. Bovendien: het zijn meestal werkgevers en niet overheden die de Europese arbeidsmigratie aanjagen. Als werkgevers meer buitenlandse werknemers nodig hebben, dan komen die werknemers ook. Anderzijds: de wet en regelgeving in de

arbeidsmarkt – maar ook scholingsbeleid en economisch beleid – hebben impact op de mate en vorm van migratie. In Zweden zijn bijvoorbeeld in 2004 minder migranten gekomen dan in het Verenigd Koninkrijk omdat werkgevers in Zweden gebonden zijn aan strikte arbeidsmarktwetgeving en -afspraken. Hoewel grenscontroles niet langer mogelijk zijn om de Europese arbeidsmigratie te sturen, hebben andere vormen van beleid nog wel degelijk invloed op migratiepatronen.

Daarnaast is de vraag relevant wat de consequenties zijn van arbeidsmigratie voor de ‘ontvangende’ landen maar ook voor de ‘zendende landen’. Roemenië kent bijvoorbeeld een van de hoogste zuigelingensterftecijfers van Europa. Tegelijkertijd werkt een groot aantal dokters in de VS, het Verenigd Koninkrijk en de rest van Europa. Individuele dokters kun je niet tegenhouden, maar het is wel mogelijk om na te denken over hoe *brain drain* valt tegen te gaan. Misschien zou rond arbeidsmigratie in de EU niet alleen het belang van het ontvangende en zendende land voorop moeten staan, zoals nu gebeurt, maar ook het belang van de EU in het algemeen. Welke vorm van migratie draagt bij aan het Europese collectief?

Tenslotte bleek het zeer leerzaam om over migratie te spreken met zendende en ontvangende landen aan één tafel. Gepercipieerde problemen met migranten blijken al snel beladen omdat ze een wij-zij frame veronderstellen. We kunnen het misschien beter over (arbeids)mobiliteit gaan hebben.